a2zpapers.com

Roll No. ....

026/C

Total No. of Questions : 4 (Subparts-33)] [Total No. of Printed Pages : 12

SS

2037

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਨਾਲੀ

ECONOMICS

(Common for Humanities, Science and Agriculture Groups)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : Three hours Maximum marks : 90

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲ਼ੇ ਖ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ **026/C** ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।

(ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।

(iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

(iv) **ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।**

(v) ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ 04 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 33 sub part ਹਨ) ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਚਾਰ **ਭਾਗ–ੳ, ਅ, ੲ** ਅਤੇ **ਸ** ਹਨ ।

(vi) **ਭਾਗ–ੳ** ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸਦੇ 10 ਉਪਭਾਗ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਉਪਭਾਗ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਉਪਭਾਗਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ) ਦਾ ਉੱਤਰ 1 ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ 1 ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

(vii) **ਭਾਗ–ਅ** ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ: 2 ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 10 ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਉਪਭਾਗ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਉਪਭਾਗ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਉਪਭਾਗ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ) ਦਾ ਉੱਤਰ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

(viii) **ਭਾਗ–ੲ** ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ: 3 ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 9 ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਉਪਭਾਗ ਹਨ । 3 ਉਪਭਾਗਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ) ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਣ ਹੈ । ਹਰੇਕ ਉਪਭਾਗ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ) ਦੇ 4 ਅੰਕ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਉਪਭਾਗਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ) ਦਾ ਉੱਤਰ 60-70 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ ।

(ix) **ਭਾਗ–ਸ** ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ: 4 ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ 4 ਉਪਭਾਗ ਹਨ । 4 ਉਪਭਾਗਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ) ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਣ ਹੈ । ਹਰੇਕ ਉਪਭਾਗ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ) ਦੇ 6 ਅੰਕ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਦਾ ਉੱਤਰ 150-200 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਭਾਗ–ੳ

1. **ਨੋਟ :** ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ :

(i) ਉਹ ਕ੍ਰਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਵੇਚ ਨਾਲ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ .... ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । 1

(ੳ) ਉਪਭੋਗ (ਅ) ਵਟਾਂਦਰਾ (ੲ) ਉਤਪਾਦਨ (ਸ) ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest

a2zpapers.com

ਨੋਟ : ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ :

(ii) ਮੰਗ ਦਾ ਨਿਯਮ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਮੰਗ ਦੇ .... ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ । 1

(iii) ਘੱਟਦੇ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਦਾ ਨਿਯਮ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ .... ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? 1

(iv) ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਂਤ ਲਾਗਤ ਵੱਕਰ ਸੀਮਾਂਤ ਆਮਦਨ ਵੱਕਰ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਕੱਟਦਾ ਹੈ । (ਸਹੀ/ਗਲਤ) 1

ਨੋਟ : ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਾਕ ਤੱਕ ਦਿਉ :

(v) ਅਵਸਰ ਲਾਗਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? 1

(vi) ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਖੇਤਰ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? 1

(vii) ਵਾਸਤਵਿਕ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸੋ । 1

ਨੋਟ : ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ :

(viii) ਕੇਨਜ਼ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ .... ਸੰਤੁਲਨ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । 1

(ix) ਜਿੰਨੀ ਸੀਮਾਂਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ (MPC) ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਉਤਨਾ ਗੁਣਕ ਵੀ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । (ਸਹੀ/ਗਲਤ) 1

ਨੋਟ : ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ :

(x) ਵਧੀਆ ਮੁਦਰਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਗੁਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ? 1

(ੳ) ਆਮ ਸਵਿਕਾਰਤਾ (ਅ) ਮੁੱਲ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ

(ੲ) ਵੰਡਣ ਯੋਗਤਾ (ਸ) ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ

ਭਾਗ–ਅ

2. ਨੋਟ : ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ :

(i) ਆਰਥਿਕ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 2

(ii) ਕੁੱਲ ਤੁਸ਼ਟੀਗੁਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2

(iii) ਪਿਆਜ਼ ਦੇ ਤਿੰਨ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ 'A', 'B' ਅਤੇ 'C' ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੰਗ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਹੀ ਉਪਭੋਗਤਾ ਹਨ, ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਬਜ਼ਾਰ ਮੰਗ ਪਤਾ ਕਰੋ । 2

ਪਿਆਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕਾਈ ਕੀਮਤ	ਉਪਭੋਗਤਾ 'A' ਦੀ ਮੰਗ	ਉਪਭੋਗਤਾ 'B' ਦੀ ਮੰਗ	ਉਪਭੋਗਤਾ 'C' ਦੀ ਮੰਗ
20	70	100	40
25	60	85	35
30	55	80	32
45	50	75	30
60	40	70	28

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest

a2zpapers.com

(iv) ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਔਸਤ ਲਾਗਤ ਪਤਾ ਕਰੋ ।

ਉਤਪਾਦਨ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ	1	2	3	4	5	6
ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ	110	140	180	230	290	360

2

(v) ਕੀਮਤ ਵਿਭੇਦ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2

(vi) ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2

(vii) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਤਾ ਕਰੋ :

ਮਦਾਂ	ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ
(i) ਵਿਕਰੀ	11,000
(ii) ਸ਼ੁਰੂ ਦਾ ਸਟਾਕ	2,000
(iii) ਅੰਤ ਦਾ ਸਟਾਕ	3,000

2

(viii) ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ 5,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਭੋਗ ਖਰਚ 2,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ ਤਾਂ ਔਸਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਪਤਾ ਕਰੋ । 2

(ix) ਇੱਛੁਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? 2

(x) ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ? 2

ਭਾਗ–ੲ

3. **ਨੋਟ** : ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 60-70 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ :

(i) 'ਉਤਪਾਦਨ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ' ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 4

ਜਾਂ

ਮੰਗ ਵੱਕਰ ਖੱਬੇ ਤੋਂ ਸੱਜੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਝੁੱਕਦਾ ਹੈ ? 4

(ii) ਮੰਗ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲਚਕ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ ਚਾਰ ਤੱਤ ਲਿਖੋ । 4

ਜਾਂ

ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਘੱਟਦੇ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦੱਸੋ । 4

(iii) ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਦੀ ਕੀਮਤ 100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 70 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਕਾਰਣ ਵਸਤੂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ 800 ਇਕਾਈਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 500 ਇਕਾਈਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲਚਕ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ । 4

(iv) ਅਲਪ ਕਾਲੀਨ ਔਸਤ ਲਾਗਤ ਵੱਕਰ 'U' ਅਕਾਰ ਦਾ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? 4

(v) ਪੂਰਨ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਜ਼ਾਰ ਅਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ । 4

(vi) ਸਟਾਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ । 4

(vii) ਇੱਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ 80,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ 0.80 ਹੈ । 10,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ਼ ਕੁੱਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਕਿੰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ? 4

(viii) ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ਼ ਸਫ਼ੀਤਕ ਅੰਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 4

ਜਾਂ

ਮੁਦਰਿਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ? 4

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest

a2zpapers.com

(ix) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਘਾਟਾ ਅਤੇ ਬਜਟ ਘਾਟਾ ਪਤਾ ਕਰੋ-

ਮਦਾਂ	ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ
(i) ਆਮਦਨ ਖਰਚ	2,20,000
(ii) ਪੂੰਜੀਗਤ ਖਰਚ	1,10,000
(iii) ਪੂੰਜੀਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ	90,000
(iv) ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ	1,85,000

4

ਭਾਗ–ਸ

4. **ਨੋਟ** : ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 150-200 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :

(i) ਆਰਥਿਕ ਸਮੱਸਿਆ ਕੀ ਹੈ ? ਆਰਥਿਕ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 6

ਜਾਂ

ਮੰਗ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲਚਕ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚਿੱਤਰ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 6

(ii) ਔਸਤ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਲਾਗਤ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ਼ ਔਸਤ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਲਾਗਤ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 6

ਜਾਂ

ਏਕਾਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਿਤਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 6

(iii) ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਬਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੁੱਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਤਪਾਦ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਪਤਾ ਕਰੋ ।

ਮਦਾਂ	(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ)
(i) ਵਿਕਰੀ	25,000
(ii) ਸ਼ੁਰੂ ਦਾ ਸਟਾਕ	5,000
(iii) ਅੰਤਮ ਸਟਾਕ	7,000
(iv) ਮੱਧਵਰਤੀ ਉਪਭੋਗ	2,000
(v) ਘਿਸਾਵਟ	750
(vi) ਅਪ੍ਰੱਤਖ ਕਰ	3,400
(vii) ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ	2,100
(viii) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ	3,550

6

ਜਾਂ

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਮਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪਤਾ ਕਰੋ :

(ੳ) ਘਰੇਲੂ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ

(ਅ) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ

ਮਦਾਂ	(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ)
(i) ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾਂ	80,000
(ii) ਵਿਆਜ	35,000

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest

a2zpapers.com

(iii) ਕਿਰਾਇਆ	18,500
(iv) ਲਾਭਾਂਸ਼	6,000
(v) ਅਣਵੰਡਿਆ ਲਾਭ	7,550
(vi) ਨਿਗਮ ਕਰ	2,000
(vii) ਮਿਸ਼ਰਤ ਆਮਦਨ	1,000
(viii) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ	12,000

6

(iv) ਵਪਾਰਿਕ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਬੈਂਕ ਦੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਅਤੇ ਗੌਣ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 6

ਜਾਂ

ਸਥਿਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਔਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ । 6

(Hindi Version)

नोट : (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड **026/C** *अवश्य लिखें।*

(ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।

(iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।

(iv) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(v) प्रश्न पत्र में 4 प्रश्न हैं (जिनके 33 उपभाग हैं) तथा इसके चार भाग–क, ख, ग तथा घ हैं।

*(vi) **भाग–क** में एक वस्तुनिष्ठ प्रश्न है जिसके 10 उपभाग हैं। प्रत्येक उपभाग का 1 अंक है। इन उपभागों (प्रश्नों) का उत्तर 1 शब्द से एक वाक्य में दिया जाना चाहिए।*

*(vii) **भाग–ख** में प्रश्न नं. 2 है जिसमें 10 बहुत छोटे उत्तरों वाले उपभाग हैं। प्रत्येक उपभाग के 2 अंक हैं। प्रत्येक उपभाग (प्रश्न) का उत्तर 30 से 35 शब्दों में दिया जाना चाहिए।*

*(viii) **भाग–ग** में प्रश्न नं. 3 है जिसमें 9 छोटे उत्तरों वाले उपभाग हैं। 3 उपभागों (प्रश्नों) में आंतरिक चुनाव है। प्रत्येक उपभाग (प्रश्न) के 4 अंक हैं। प्रत्येक उपभाग (प्रश्न) का उत्तर 60 से 70 शब्दों में दिया जाना चाहिए।*

*(ix) **भाग–घ** में प्रश्न नं. 4 है जिसके 4 उपभाग हैं। चारों उपभागों (प्रश्नों) में आंतरिक चुनाव है। प्रत्येक उपभाग (प्रश्न) के 6 अंक हैं। प्रत्येक उपभाग (प्रश्न) का उत्तर 150 से 200 शब्दों में दिया जाना चाहिए।*

भाग–क

1. नोट : सही उत्तर का चुनाव करो :

(i) वह क्रिया जिसका सम्बन्ध वस्तुओं की खरीद तथा बेच से होता है को .... कहते हैं। 1

(क) उपभोग (ख) विनिमय (ग) उत्पादन (घ) कोई भी नहीं

नोट : खाली स्थान भरो :

(ii) मांग का नियम कीमत तथा मांग के .... सम्बन्ध की व्याख्या करता है। 1

(iii) घटते प्रतिफल का नियम अधिकतर .... पर लागू होता है। 1

(iv) संतुलन की स्थिति में सीमान्त लागत वक्र, सीमान्त आय वक्र को नीचे से काटता है। (ठीक/गलत) 1

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest

a2zpapers.com

नोट : निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक शब्द से एक वाक्य में लिखें।

(v) अवसर लागत क्या होती है ? 1

(vi) अर्थव्यवस्था का कौन सा क्षेत्र उत्पादन के साधनों का मालिक होता है ? 1

(vii) वास्तविक निवेश का अर्थ बताओ। 1

नोट : खाली स्थान भरो :

(viii) केन्ज के दृष्टिकोण के अनुसार, अर्थव्यवस्था में साधारण तौर पर .... संतुलन मौजूद होता है। 1

(ix) जितनी सीमान्त उपभोग प्रवृत्ति (MPC) अधिक हो, उतना गुणक भी अधिक होता है। (ठीक/गलत) 1

नोट : सही उत्तर चुनें :

(x) बढ़िया मुद्रा में कौन सा गुण होना चाहिए ? 1

(क) साधारण स्वीकार्यता (ख) मूल्य की स्थिरता (ग) वितरण योग्यता (घ) यह सभी

भाग–ख

2. **नोट :** निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर 30-35 शब्दों में लिखें :

(i) आर्थिक समस्या पैदा होने के मुख्य दो कारणों की व्याख्या करें। 2

(ii) कुल उपयोगिता से क्या अभिप्राय है ? 2

(iii) प्याज़ के तीन उपभोक्ताओं 'A', 'B' और 'C' द्वारा की गई मांग को निम्नलिखित तालिका में दर्शाया गया है। यह मानकर कि बाज़ार में सिर्फ तीन ही उपभोक्ता हैं, बाज़ार मांग पता करें। 2

प्याज़ की प्रति इकाई कीमत	उपभोक्ता 'A' की मांग	उपभोक्ता 'B' की मांग	उपभोक्ता 'C' की मांग
20	70	100	40
25	60	85	35
30	55	80	32
45	50	75	30
60	40	70	28

(iv) निम्नलिखित सूची से औसत लागत पता करें : 2

उत्पादन की इकाइयां	1	2	3	4	5	6
कुल लागत	110	140	180	230	290	360

(v) मूल्य विभेद क्या है ? 2

(vi) समष्टि अर्थव्यवस्था में उत्पादक क्षेत्र से क्या अभिप्राय है ? 2

(vii) निम्नलिखित आँकड़ों से उत्पादन का मूल्य पता करें : 2

	मदें	रुपये करोड़ों में
(i)	बिक्री	11,000
(ii)	आरंभिक स्टॉक	2,000
(iii)	अंतिम स्टॉक	3,000

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest

a2zpapers.com

(viii) अगर राष्ट्रीय आय 5,000 करोड़ रुपये है तथा उपभोग खर्च 2,000 करोड़ रुपये है तो औसत उपभोग प्रवृत्ति पता करो। 2

(ix) ऐच्छिक बेरोज़गारी क्या होती है ? 2

(x) प्रत्यक्ष कर क्या होते हैं ? 2

भाग–ग

3. नोट : निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर 60-70 शब्दों में दें :

(i) "उत्पादन किसके लिये किया जाये ?" की समस्या का वर्णन करो। 4

अथवा

मांग वक्र बाएं से दाईं तरफ नीचे को क्यों झुकता है ? 4

(ii) मांग की कीमत लोच के महत्व को दर्शाते हुए कोई चार तत्व लिखो। 4

अथवा

उत्पादन के घटते प्रतिफल के नियम के लागू होने के कारण बताओ। 4

(iii) एक वस्तु की कीमत 100 रुपये प्रति इकाई से घट कर 70 रुपये प्रति इकाई हो जाती है जिसके कारण वस्तु की पूर्ति 800 इकाइयों से कम होकर 500 इकाइयां हो जाती है। पूर्ति की कीमत लोच की गणना करो। 4

(iv) अल्पकालीन औसत लागत वक्र U आकार का क्यों होता है ? 4

(v) पूर्ण प्रतियोगिता बाज़ार अवस्था की कोई चार विशेषताएं बताओ। 4

(vi) स्टाक तथा प्रवाह में अन्तर स्पष्ट करो। 4

(vii) एक अर्थव्यवस्था की राष्ट्रीय आय 80,000 करोड़ रुपये है तथा सीमान्त उपभोग प्रवृत्ति 0.80 है, तो 10,000 करोड़ रुपये का निवेश करने से कुल राष्ट्रीय आय कितनी होगी ? 4

(viii) चित्र की सहायता से स्फीतिक अन्तर की धारणा की व्याख्या करो। 4

अथवा

मौद्रिक नीति के मात्रात्मक उपाय अधिक मांग की समस्या को हल करने में कैसे सहायक होते हैं ? 4

(ix) निम्नलिखित आँकड़ों से राजस्व घाटा तथा बजट घाटा ज्ञात करें :

	मदें	करोड़ रुपये में
(i)	राजस्व व्यय	2,20,000
(ii)	पूंजीगत व्यय	1,10,000
(iii)	पूंजीगत प्राप्तियां	90,000
(iv)	राजस्व प्राप्तियां	1,85,000

4

भाग–घ

4. नोट : निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर 150-200 शब्दों में लिखें :

(i) आर्थिक समस्या से क्या अभिप्राय है ? आर्थिक समस्या का हल कैसे किया जा सकता है ? 6

अथवा

मांग की कीमत लोच क्या है ? इसकी किस्मों की चित्र सहित व्याख्या करो। 6

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest

a2zpapers.com

(ii) औसत लागत तथा सीमान्त लागत से क्या अभिप्राय है ? चित्र की सहायता से औसत लागत तथा सीमान्त लागत के मध्य सम्बन्ध की व्याख्या करो। 6

अथवा

एकाधिकारी प्रतियोगिता से क्या अभिप्राय है ? इसकी विशेषताओं की व्याख्या करो। 6

(iii) निम्नलिखित जानकारी के आधार पर बाज़ार कीमत पर कुल राष्ट्रीय उत्पाद और राष्ट्रीय आय पता करें :

मदें	करोड़ रुपये
(i) बिक्री	25,000
(ii) शुरु में स्टॉक	5,000
(iii) अंत में स्टॉक	7,000
(iv) मध्यवर्ती उपभोग	2,000
(v) घिसावट	750
(vi) अप्रत्यक्ष कर	3,400
(vii) आर्थिक सहायता	2,100
(viii) विदेशों से प्राप्त शुद्ध साधन आय	3,550

6

अथवा

निम्नलिखित मदों की सहायता से ज्ञात करो :

(क) घरेलू साधन आय

(ख) राष्ट्रीय आय

मदें	(करोड़ रुपये)
(i) कर्मचारी का पारिश्रमिक	80,000
(ii) ब्याज	35,000
(iii) किराया	18,500
(iv) लाभांश	6,000
(v) अविभाजित लाभ	7,550
(vi) निगम कर	2000
(vii) मिश्रित आय	1000
(viii) विदेशों से प्राप्त शुद्ध साधन आय	12,000

6

(iv) व्यापारिक बैंक से क्या अभिप्राय है ? बैंक के प्राथमिक तथा गौण कार्यों की व्याख्या करो। 6

अथवा

स्थिर विनिमय दर से क्या अभिप्राय है ? इसके गुणों तथा अवगुणों की विस्तृत चर्चा करें। 6

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest

a2zpapers.com

(English Version)

Note : *(i) You must write the subject-code / paper-code* **026/C** *in the box provided on the title page of your answer-book.*

(ii) Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialed as soon as you receive it.

(iii) Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.

(iv) All questions are compulsory.

(v) Question paper contains 4 questions which are having 33 sub parts in all and has four **Parts–A, B, C** *and* **D.**

(vi) **Part–A** *Contains* **one** *objective type question having 10 subparts carrying one mark each. Answer to one mark sub parts (questions) should be given in one word to one sentence.*

(vii) **Part–B** *Contains question No. 2 which has 10 very short answer type sub parts (questions) carrying 2 marks each. Answer to each sub parts (questions) should be given in 30-35 words.*

(viii) **Part–C** *Contains question 3 which has 9 short answer type sub parts (questions) 3 sub parts (questions) contain internal choice. Each sub part (question) carries 4 marks each. Answer to these sub parts (questions) should be given in 60-70 words.*

(ix) **Part–D** *Contains question 4 which has 4 sub parts. All sub parts (questions) have internal choice. Each sub part(question) carries 6 marks. Answer to these sub parts (questions) should be given in 150-200 words.*

Part–A

1. **Note :** Choose the correct answer :

(i) The process relating to purchase and sale of commodity is known as 1

(a) Consumption (b) Exchange (c) Production (d) None of these

Note : Fill in the blanks :

(ii) Law of demand explains .... Relationship between price and demand. 1

(iii) Law of diminishing returns is mostly applied on 1

(iv) At the point of equilibrium, marginal cost curve cuts marginal revenue curve from below. (true/false) 1

Note : Answer to the following questions in one word to one sentence.

(v) What is opportunity cost ? 1

(vi) Which sector of the economy is the owner of the factor of production ? 1

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest

a2zpapers.com

(vii) Write the meaning of real investment. 1

Note : Fill in the blanks :

(viii) According to Keynesian view point, generally there is .... equilibrium in the economy. 1

(ix) The higher the marginal propensity to consume, the higher is the multiplier. (true/false) 1

Note : Choose the correct answer :

(x) A good money should have which of the following qualities ? 1

(a) General acceptability (b) Stability in value

(c) Divisibility (d) All of these

Part–B

2. **Note :** Answer the following questions in 30-35 words :

(i) Describe the two main causes of economic problems. 2

(ii) What is total utility ? 2

(iii) Demand for onions by three consumers 'A', 'B' and 'C' is given in the following Schedule. Assuming that there are only three consumers in the market, derive the market Demand. 2

Per unit price of onions	Consumer A's demand	Consumer B's demand	Consumer C's demand
20	70	100	40
25	60	85	35
30	55	80	32
45	50	75	30
60	40	70	28

(iv) Find out the average cost from the following schedule. 2

Quantity of Output (in units)	1	2	3	4	5	6
Total cost	110	140	180	230	290	360

(v) What is meant by price discrimination ? 2

(vi) What is meant by production sector in the Macro economy ? 2

(vii) Find out the value of output from the following data : 2

	Items	Rupees in crores
(i)	Sales	11,000
(ii)	Opening stock	2,000
(iii)	Closing stock	3,000

(viii) If the national income is Rs. 5,000 crores and consumption expenditure is Rs. 2,000 crores, then calculate average propensity to consume. 2

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest

a2zpapers.com

(ix) What is voluntary unemployment ? 2

(x) What is meant by direct tax ? 2

Part–C

3. Note : Answer the following questions in 60-70 words :

(i) Discuss the problem 'for whom to produce'. 4

or

Why does the demand curve slope downward from left to right ? 4

(ii) Write any four points which highlight the importance of Price elasticity of demand. 4

or

Explain the causes of the applicability of law of diminishing return. 4

(iii) Per unit price of a commodity falls from Rs. 100 to Rs. 70 and as a result supply of the commodity falls from 800 units to 500 units. Calculate the price elasticity of the supply. 4

(iv) Why is the short period average cost curve 'U' shaped ? 4

(v) Give any four features of 'Perfect competition Market'. 4

(vi) Differentiate between stock and flow. 4

(vii) In an economy national income is Rs. 80,000 crores and marginal propensity to consume is 0.80. If an investment worth Rs. 10,000 crores is made, how much will the total national income be ? 4

(viii) Explain the concept of Inflationary gap with the help of a diagram. 4

or

How does Quantitative measure of Monetary policy help to solve the problem of excess demand ? 4

(ix) On the basis of the following data calculate revenue deficit and budget deficit.

	Items	Rs. in Crores
(i)	Revenue expenditure	2,20,000
(ii)	Capital expenditure	1,10,000
(iii)	Capital receipts	90,000
(iv)	Revenue receipts	1,85,000

4

Part–D

4. Note : Answer the following questions in 150-200 words :

(i) What is meant by economic problem ? How can economic problem be solved ? 6

or

Define the price elasticity of demand; explain its types with the help of diagrams. 6

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest

a2zpapers.com

(ii) What is meant by average cost and marginal cost ? Describe the relationship between average cost and marginal cost with the help of a diagram. 6

or

What is meant by monopolistic competition ? Explain its features. 6

(iii) On the basis of the following data calculate the Gross National Product at market price and National Income.

	Items	Rs. In Crores
(i)	Sales	25,000
(ii)	Stock in the beginning	5,000
(iii)	Stock in the end	7,000
(iv)	Intermediate consumption	2,000
(v)	Depreciation	750
(vi)	Indirect tax	3,400
(vii)	Subsidy	2,100
(viii)	Net factor income from abroad	3,550

6

or

On the basis of the following items calculate

(a) Domestic factor income

(b) National income

	Items	Rs. In Crores
(i)	Compensation of employees	80,000
(ii)	Interest	35,000
(iii)	Rent	18,500
(iv)	Dividends	6,000
(v)	Undistributed profit	7,550
(vi)	Corporate tax	2,000
(vii)	Mixed income	1000
(viii)	Net factor income from abroad	12,000

6

(iv) What is meant by commercial bank ? Explain its primary and secondary functions. 6

or

What is meant by fixed Exchange rate ? Discuss its merits and demerits in detail. 6

a2zpapers.com
www.a2zpapers.com
We provide GNDU question papers, PTU question papers, PU question papers, LPU question papers, GNA university quest
a2zpapers.com
a2zpapers.com